

שעלתה... הרי מפשיט ומנתיח ומוריד את הדם" וכו' משמע שחובה לעשות כן (קרבן אורה).

ראיה נוספת לשיטת הרמב"ם מדין אימורי קדשים קלים, עליהם אומר עולא שאם עלו לפני זריקת הדם – לא ירדו, והרי מדובר בקרבן כשר, ואף בו יש איסור הורדה! כמו כן משתמע מההוזה-אמינא (בגמ' פג,ב) שקמצים שעלו למזבח לפני שקדשו בכלי לא ירדו¹⁷.

סיכום

נחלקו אמוראים האם מותר להפשיט ולנתח בראש המזבח. לדעה האוסרת, יש אומרים שהאיסור מדאורייתא (משמע בראשונים מפרשי הספרא) ויש אומרים שהאיסור מדרבנן (עולת שלמה; חמדת דניאל). מסתבר שהכל מודים שאין להפשיט על גבי המערכה. מהסוגיה מתברר שבמקרה שבו האיסור להפשיט יגרום שהקרבן לא יוקטר – הכל מודים שמותר להפשיט, אך הקרביים לא יודחו במזבח.

שיטת רבנו חיים, שהכל מודים שמותר להפשיט בראש המזבח קרבן שכבר הועלה לשם, ונחלקו רק על העלאת קרבן לכתחילה על מנת להפשיטו. בפירושו לסוגיה קיימים קשיים שונים, ומרש"י והרמב"ם ועוד ראשונים נראה שלא סברו כמותו. יתירה מזו: ברמב"ם משתמע שגם לדעה המתירה הפשט וניתוח אין להעלות לכתחילה לשם כך.

הלכה שיש הפשט וניתוח בראש המזבח (רמב"ם וראב"ד), על פי פשט המשנה (ליקוטי הלכות).

נחלקו ראשונים בפירוש ההלכה שיש הפשט וניתוח לקרבן כשר שהועלה למזבח: דעת רש"י שזהו היתר, אבל מותר גם להוריד קרבנות כשרים מהמזבח, שכן ניתן יהיה לשוב ולהעלותם. ודעת הרמב"ם שזהו חיוב, מפני שדין "אם עלו לא ירדו" נאמר גם בקרבנות כשרים.

מה שעלה – יש מצוה להקטירו, וממילא אסור להורידו, אם בעקבות ההורדה לא ניתן יהיה להעלותו שוב. הרי אומר, הדין "אם עלו לא ירדו" נובע מהדין "אם ירדו לא יעלו". בתוס' ביומא (מה,ב ד"ה סודרן) נראה שנסתפקו בדבר, וכתבו אודות אברים כשרים שלא הוקטרו כל צרכם, שיש לפנותם מהמערכה בבוקר ולהחזירם לאחר הכנת מערכה חדשה, "אפשר דאיסור יש להורידו מן המזבח".

ראיה לדעת רש"י מהדעה הסוברת שאין הפשט וניתוח בראש המזבח. הרי בגמ' מבואר, כאמור, שלדעה זו יש לחלק בין קרבן כשר, שירד ויופשט למטה, לבין קרבן פסול (במקרה שטעון הפשט, כדעת ראב"ש), שיופשט בראש המזבח כדי שלא תימנע הקטרתו. מדין הקרבן הפסול מתבאר, שדין "אם עלו לא ירדו" דוחה את האיסור להפשיט בראש המזבח, ואם כן יש לשאול, מדוע בקרבן כשר האיסור להפשיט דוחה את האיסור להורידו? מוכח, אם כן, שבקרבן זה אין איסור הורדה כלל ('חידושים וביאורים')!

עוד יש להוכיח מקושיית הגמ' על האוקימתא ש"יכולין" הוא על חיים דווקא – "פשיטא", ותירוצה "בדוקין שבעין ואליבא דר' עקיבא". רש"י מפרש על פי דרכו: "פשיטא דירדו דהא חזרין ועולין לאחר שחיטה", ועל כך התירוץ, שקרבן שיש בו דוקין אם ירד לא יוכל לעלות, ובכל זאת עליו לרדת כי אין המזבח מקדש חיים. לעומת זאת לשיטת הרמב"ם לא מובן מדוע בתמימים "פשיטא" שירדו. ואם משום שאין המזבח מקדש מחיים – מה הועילה הגמ' בתירוץ "בדוקין"? בשפת אמת עמד בזה, ופירש שכבר בקושיה הגמ' מבינה שמדובר בקרבנות פסולים, ומקשה "פשיטא" שאם עלו ירדו מפני שלא היה פסולם בקודש, ועל כך תירוצה "בדוקין שבעין", שנחשבים "פסולו בקודש" ובכל זאת ירדו כי אין המזבח מקדש מחיים¹⁶.

מאידך, מלשון התוספתא הנ"ל, המפרטת: "עולה שחוטה

מערכה רד. הורדת בעלי מומים מהמזבח (פה,ב)

המזבח, שהרי אין פסולו בקודש. לעומתו, רבי עקיבא סובר שבעל מום הוא פסול קל יותר, כפי שיבואר, ולפיכך לא ירד. יש לברר את מחלוקתם, ופסק ההלכה בה.

בירור דעת רבי עקיבא

רבי יוחנן מסייג את דעת ר' עקיבא, שלא הכשיר אלא "בדוקין שבעין", כלומר, שיש לו מעין קרום נוסף על גבי

הלכה היא, שגם קרבן שנפסל, אם הועלה למזבח – לא ירד. עם זאת, יש להבדיל בין הפסולים השונים, על פי דרגת חומרתם. המשנה (פד,א) קובעת, שרק קרבן ש"היה פסולו בקודש", כלומר, שנפסל רק לאחר ביאתו לעזרה (רש"י, ועיין מערכה קסז), אם עלה למזבח לא ירד. ברם, קרבן ש"לא היה פסולו בקודש", שנפסל עוד בטרם בא לעזרה, אם הועלה למזבח – ירד. על רקע זה נחלקו תנאים בדינו של קרבן בעל מום: לדעת תנא קמא, גם הוא ירד מן

17. בברייתא ביומא (מה,א-ב) נאמר, שהאברים שלא נתעכלו עד הבוקר, וצריך לפנותם עד לסידור המערכה הגדולה, פונו למזבח או לכבש או לסובב, ופירשו תוס' (ד"ה סודרן) שאי אפשר להורידם ליסוד כי "אפשר דאיסור יש להורידו מן המזבח". ב'חידושים וביאורים' כאן, המצדד בשיטת רש"י שאין איסור להוריד קדשים כשרים, מסביר שדינם של אברים אלו שונה כי כבר היו על המערכה.

16. תירוצו קשה: א. מלשון הגמ' "במאי אוקימתא? בפסולין" וכו' משתמע שרק בתירוץ התחדשה האוקימתא בפסולין. ב. דווקא לשיטת הרמב"ם שדין "אם עלו לא ירדו" נאמר אף בכשרים, לא ברור מניין פשוט לגמ' ש"יכולין שעלו חיים" היינו פסולים, הרי גם בכשרים צריך להשמיע זאת. ג. אם בהוזה-אמינא מדובר בפסולים שאין פסולם בקודש, מה מקום לדיוק הגמ' "הא שחוטין לא ירדו"? הרי אלו שאין פסולם בקודש ירדו גם כשנשחטו!

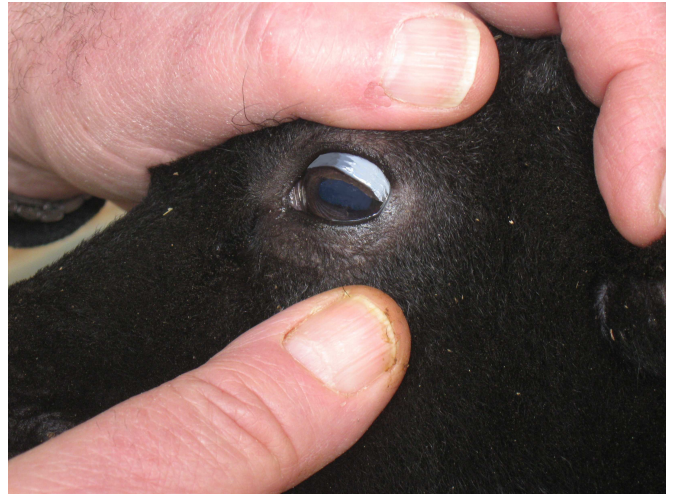
בעוף חוץ ממחוסר אבר". ראייה לכך מדברי הגמ' כאן, שאם היה הנרבע כשר בעוף – היה ר' עקיבא צריך לומר אף בבהמה הנרבעת, שאם עלתה לא תרד, ומכאן, שר' עקיבא אכן מכשיר בדיעבד בבהמה כל מה שכשר לכתחילה בעוף. כך גם פשוט לשון המשנה והתורה כהנים, שרבי עקיבא הכשיר כל בעל מום, ודחוק להעמיד דבריו בדוקין שבעין בלבד.

תוס' מעלים אפשרות נוספת, המיישבת את פשוט לשונו של ר' יוחנן עם הדין בעוף: "אי נמי שאר מומין פסלי מדרבנן". כלומר, אמנם התורה הכשירה את מומי העוף, אבל חכמים פסלו את העוף שיש בו מום, כדין בהמה, פרט לדוקין שבעין, שהוא מום מיוחד, שאינו ניכר. לפיכך גם ר"ע, המדמה בהמה שעלתה למזבח לעוף, הכשיר רק בדוקין שבעין. על כך הקשו בקרן אורה (כאן) ובשפת אמת (להב), כיצד מותר להוריד מעל גבי המזבח בהמה שמדאורייתא חובה להשאירה עליו?!

בתוס' (עזב ד"ה הכא) הוזכרה אפשרות שלישית, לפיה ר' עקיבא הכשיר גם בשאר המומים, פרט לפגם בניב השפתיים, מפני שסוג מום זה אינו קיים בעוף (ותמה על כך הגרי"ז שם, מדוע נדרש שאותו מום עצמו יהיה שייך בעוף)³.

סייג נוסף אומר ר' יוחנן בדעת ר"ע, שלא הכשיר אלא בבהמה שהוקדשה כשהיא תמימה ואחר כך נפל בה מום, משום שמראשיתה הוקדשה קדושת הגוף, וניתן להחשיבה כ"פסולו בקודש", אבל אם הוקדשה בהיותה בעלת מום – אין זה "פסולו בקודש". הבחנה זו עולה במפורש במשנה בחולין (קלא) ובבכורות (טזא). האומרת שקדשם מום קבוע להקדשן – השוחטן בחוץ פטור, ואילו אם קדם הקדשן למומן – השוחטן בחוץ חייב. החיוב בחוץ הוא על פי דעת ר' עקיבא, שבעלי מומים שעלו לא ירדו (רש"י חולין

העין¹. טעמו של דבר, שמום זה כשר בעופות, ולפיכך סובר ר"ע, שאף בבהמה הרי הוא כשר להקריבו, אם כבר עלה למזבח. סברה זו מפורשת כבר בתורת כהנים (צו), פרשתא א, ט): "שתמצא לומר כלל שרבי עקיבא אומר: כל שפסולם בקודש הקודש מקבלו, לא היה פסולם בקודש אין הקודש מקבלו, חוץ מבעל מום, שבעוף כשר"².

דוקין שבעין. קרום נוסף המכסה את עינה של הבהמה. לדעת רבי עקיבא, בעל מום כזה שעלה למזבח – לא ירד. נחלקו ראשונים האם מום זה מהווה דוגמא למומים נוספים כמותו וגם בהם היקל רבי עקיבא.

על פי טעם זה כותבים תוס' (זבחים להב, ד"ה אלא), שר' עקיבא הכשיר לא רק בדוקין שבעין, אלא הוא הדין לשאר המומים, פרט למחוסר אבר (כגון שחסרה עינו, או יבשה גפו), שאף בעוף פסול. כדעה זו כותב גם הראב"ד (בפירושו לתורת כהנים שם): "ונראה לי דלאו דווקא דוקין שבעין, אלא הוא הדין לכל מום שאינו מחוסר אבר, שכולן כשרין

מכשיר בעלי מומין" בין בעוף ובין בבהמה, בעוף לכתחילה ובהמה בדיעבד, ור' חנינא חולק על היתר העוף לכתחילה, וממילא גם על היתר הבהמה בדיעבד. לאיך גיסא יש לומר, שאולי יש חסרון בלשון התוספתא, וצ"ל: "בעל מום כשר, שכן בעל מום בעוף כשר", כלשון התורה כהנים, ונשמט מחמת 'הדומות', ולפי זה אין בסיס לפירוש האמור. בפרט שבגמ' לא משמע כפירוש זה, משאלתה מאי קמשמע לן ר' חנינא, וכן מהתשובה שהיה דוחה "כלאחר יד", ראה להלן.

3. בירור שיטת רש"י והרמב"ם בדעת ר' עקיבא: רש"י (ד"ה הואיל), מציין שבעוף נפסל מחוסר אבר וכן "מום מגונה" (ודבריו לשיטתו, שפסול מחוסר אבר בעוף נובע מ"הקריבהו נא לפחתך", עיין ד"ה הואיל ובתוס' להב, ד"ה אלא), ומשמע שרוצה לומר, שכל שאינו כזה – כשר בדיעבד אף בבהמה, ולא רק בדוקין שבעין. אמנם במנחות ע"ט, א פירש רש"י (הנדפס כ"ש"י כתי"י): "ובכי האי מומא אמר ר"ע אם עלו לא ירדו הואיל ואין מומו ניכר, ועוד דכשרים בעופות שאין בהן חסרון אבר", ומשמע שבעיני תורת, גם הכשר בעופות וגם שאין מומו ניכר, ולכן הקל ר"ע רק בדוקין שבעין (ועיין גם רש"י בבכורות טז, א ד"ה ואליבא: "דאין מומן ניכר כל כך"). ובמיוחס לרש"י במנחות שם (שהתברר לאחרונה שהוא מרבנו אליקים) כתב, שר"ע מכשיר בדוקין "דהוי מום עובר ואינו ניכר" (ועיין בכורות כח, א, שמבואר שדוקין שבעין לעיתים הם מום עובר ולעיתים מום קבוע). כיוצא בזה יש לדון על דעת הרמב"ם, הכותב בפירושו למשנתנו: "אין ר"ע מכשיר מבעלי מומין אלא סימני הנאיין בעין, כגון הלוּבן והדק ונקודת דם הנראית בעין והחלזון ודומיהם, לפי שכנון מומין אלו כשר בעופות". משמע שבא להרחיב את יריעת ההיתר לכל מיני מומים קטנים בעין, אך אולי לא הרחיבו כתוס'. והגר"י פערלא (על סהמ"צ לרס"ג, עשין קה) נוקט בדעת רש"י והרמב"ם, שחולקים על תוס', ולדעתם לא הכשיר ר"ע אלא בדוקין שבעין ותו לא.

1. רש"י זבחים להב, ד"ה דוקין, על פי הפסוק (ויקרא כא, כ): "או גבן או דק". בבכורות טז, א (ד"ה ואליבא דר"ע) כתב פירוש נוסף, שיש לו פגם כלשהו בעפעפיים. לפירוש זה, "דוקין" אינו שם המום, אלא שם המקום בגוף שבו המום, וכך משמע בגיטין (נו, א): "שדא ביה מומא בניב שפתיים, ואמרי לה בדוקין שבעין, דוכתא לדדין הוה מומא ולדידהו לאו מומא הוא".

2. כיוצא בזה גם בלשון התוספתא (זבחים ט, ב): "זה הכלל: כל שהיה פסולו בקדש – הקדש מקבלו, לא היה פסולו בקדש – אין הקדש מקבלו, חוץ מבעל מום, שר' שמעון אומר משום ר' עקיבא: בעל מום בעוף כשר. ר' חנינא סגן הכהנים אומר: דוחה היה אבא את בעלי מומין מליקרב". מלשון הספרא והתוספתא מבואר שבעל מום חורג מהכלל "פסולו בקודש", ובכל זאת לדעת ר' עקיבא הקודש מקבלו, אולם תוס' (סח, ב ד"ה אמר רב, ב'הגהה', ונדה מא, א ד"ה שהיה) סוברים אחרת, שדין זה כלול ב"פסולו בקודש", וראה לעיל מערכה קטז.

מלשון התוספתא ניתן לשמוע כיוון חדש לגמרי בהבנת המחלוקת: החידוש בדברי ר"ע אינו הכשרת בהמה בעלת מום, עקב כשרות עוף בעל מום, אלא החידוש הוא שעוף בעל מום כשר. וממילא ניתן לפרש, שלכך מכוונים דברי ר' חנינא סגה"כ, שאביו היה דוחה עופות בעלי מומים מליקרב, ולכן נקטה התוספתא "מליקרב", ולא "מעל גבי המזבח", כלומר, שהדיון הוא על ההקרבה לכתחילה. וכך מסתבר, ש"דוחה היה" משמעו שהיה זה דבר מצוי, ואילו העלאת אברי בהמה בעלת מום למזבח איננה דבר מצוי. לפי זה, כל המקורות בדברי חז"ל על כך שעוף בעל מום כשר (כגון בתמורה פ"ו מ"ד) הם אליבא דר"ע. ועיין בתוספתא במנחות יב, א, שממנה עולה שעוף בעל מום פסול, ולדברינו יש להעמידה כדעת ר' חנינא סגה"כ; אך בחסדי דוד שם העמידה במחוסר אבר. אמנם במשנתנו, שלא הזכירה במפורש את העוף בביאור דעת ר' עקיבא, לא משמע כן. ושמא יש מקום לפרש כך גם במשנה: "רבי עקיבא

זאת על פי דרכו של הראב"ד נראה, שלא נאמרו דברים אלו אלא בדוקין שבעין וכיוצא בהם, שיש חשש איסור בהורדתם.

פסק ההלכה

הרמב"ם בהל' פסולי המוקדשין (ג,ה) פוסק: "וכל איסורי המזבח שעלו – ירדו, לפי שאינן ראויין מתחילתן". נראה בבירור שכוונתו לכלול את כל בעלי המומים, שהזכרו בהל' ביאת המקדש (פרק ז) והל' איסורי מזבח (פרק ב), ובכללם כל המומים שבעין (מרכבת המשנה, הל' בכורות ג; קרן אורה; ועיין לחם משנה הל' שגגות ב;). וכך עולה גם ממה שפסק שכל איסורי המזבח שהעלם בחוץ – פטור (הל' מעשה הקרבנות יח,ו), ולא הוציא מכללם את הדוקין שבעין (מראה כהן). כך גם פוסק המאירי (פסחים עג,א): "בעל מום... אם עלו ירדו, אפילו במומין הקלים כגון דוקין שבעין, אף על פי שבעוף כשרים לכתחלה".

הטעם להכרעה כנגד ר' עקיבא, שכן "הלכה כר"ע מחברו, ולא מחבריו"⁶. ראייה נוספת לכך מן המשנה להלן (ק"ב,א), האומרת שבעלי מומים ששחטן בחוץ – פטור, ומשמע, אף כשהוממו אחר הקדשם ואף בדוקין שבעין, ולא אמרינן שחייב כי מתקבל בפנים אם עלו למזבח, ונמצא שיש כאן "מחלוקת ואחר כך סתם – הלכה כסתם" (מראה כהן כאן).

בפירוש המשנה כאן כותב הרמב"ם, שהלכה כר' חנינא סגן הכהנים, אך במשנה תורה לא ציין שיש לדחות בעלי מומים "כלאחר יד". מצירוף הדברים עולה, שכוונת הרמב"ם לפסוק כמותו על פי הפירוש הראשון בגמ', לפיו דעתו תואמת לזו של תנא קמא (שושנים לדוד; הר המוריה). כך משתמע גם מן העובדה, שהרמב"ם אינו מפרש במשנה מהו "דוחה היה", וסתמו כפירושו, שאין כאן חידוש מיוחד, אלא "מעשה קמשמע לן". אך יש שפירשו, שכוונתו בפירוש המשנה שיש לדחות את הקרבן כלאחר יד, ותמיהו על השמטת הדברים במשנה תורה (תוס' יו"ט; שפת אמת; ליקוטי הלכות). וברע"ב פירש ש"דוחה" כלאחר יד (וכן הראב"ד על התו"כ הנ"ל נקט כפירוש זה), ופסק להלכה כדעה זו, כנראה משום שזהו "מעשה רב", או משום שר' חנינא סגן הכהנים היה בקי בענייני המקדש⁷.

יש שהעירו⁸, שראוי לפסוק כר' עקיבא, משום שכמה סתמי משניות נאמרו על פי שיטתו, כגון המשנה בחולין (קל,א) ובכורות (יד,א) הנ"ל, האומרת שהשוחט קרבן בעל מום בחוץ חייב (משום שמתקבל בפנים, כדעת ר' עקיבא

שם ד"ה והשוחטן, ובכורות שם ד"ה חייב ושטמ"ק אות ב בשם ר"י), ואף על פי כן ברישא פטור, משום שקדם מומן להקדשן⁴.

בירור דעת רבי חנינא סגן הכהנים

במשנה מובאת אמירתו של ר' חנינא סגן הכהנים: "דוחה היה אבא את בעלי מומין מעל גבי המזבח". הגמ' (פה,ב) מציעה שתי אפשרויות להבנת דברי ר' חנינא: האחת, שדעתו כתנא קמא, ובא לחזק את דבריו ולומר שכך אכן נעשה בפועל במקדש. השנייה, ש"דוחה" פירושו "כלאחר יד". נראה, שיש מחלוקת בראשונים בפירוש מושג זה: רש"י (ד"ה כלאחר יד) כותב: "ואין מורידן דרך בזיון בפרהסיא", כלומר, שאמנם מותר וצריך להורידם, אבל יש לעשות זאת באופן שאינו ניכר ומעורר תשומת לב, משום בזיון הקדשים. לעומתו, הראב"ד (בפירושו לתורת כהנים, פרשת צו, פרשת א,ט) כותב: "ואיהו סבר דוחה כלאחר יד, אבל בידים לא". משמעות לשונו, שהנקודה איננה הפרהסיא ומניעת הבזיון, אלא שיש חשש איסור בהורדת בעל מום מן המזבח, ולכן יש לעשות זאת בשינוי⁵.

הורדה כלאחר יד - שיטת הראב"ד. רבי חנינא סגן הכהנים מעיד שאביו היה מוריד אברי בעל מום מן המזבח "כלאחר יד", והראב"ד מפרש שהיה עושה זאת בשינוי, ולא בידים.

בליקוטי הלכות דן בשאלה, האם הדחיה "כלאחר יד" נאמרה רק על מום כגון דוקין שבעין, או גם במומים חמורים יותר. ובשפת אמת (פה,ב; ועיין דבריו בפד,א) מצדד, שהדברים אמורים על כל אלו שאין פסולם בקודש, משום שאין טעם לחוש לבזיון קדשים דווקא בבעלי מומים. לעומת

6. זוהי הדעה המקובלת בראשונים, עיין אנציקלופדיה תלמודית ערך 'הלכה' ציונים 606, 608.

7. עיין א"ת שם ציון 598; אם כי הרע"ב עצמו גורס "ר' חנינא בן אנטיגנוס".

8. עיין רש"י ב'ספר הליקוטים', וגר"י פערלא בפירושו לספר המצוות לרס"ג (ח"א עשה קה). הגר"י פערלא אף מצדד, שהרמב"ם אכן פסק כר"ע, ולשונו "וכל איסורי מזבח... ירדו" היינו האסורים בהמה ובעוף, ולא בעלי מומים.

4. בהמשך הסוגיה בכורות שם (טז,א) יש אי בהירות בעניין זה, שהזכרו שם דברי ר"ע ולא ברור האם מדובר על קדשים שמומן קדם או שהקדשן קדם, עיין רש"י שם ד"ה והשוחטן בחוץ פטור ובשטמ"ק אות א, לעומת רבנו גרשום שם, ובתוס' כאן (ד"ה והוא) באו לאפוקי מפירושו, וראה להלן הערה 9.

5. זהו מובנו הרגיל של המושג "כלאחר יד", כמו שמופיע הרבה בהלכות שבת, שעשייתן בשינוי אינה אלא איסור דרבנן. ברם, מצאנו לשון זו גם במובן של עשיית מעשה באופן שנועד להעלימו מבני אדם (ע"ז ו,ב; חולין קמא,ב), כפירוש רש"י.

ש"אם עלה לא ירד). אך בנוסח המשנה שבפירושו הרמב"ם בחולין ובכורות שם הגרסה: "השוחטן בחוץ פטור".⁹

סיכום

לדעת תנא קמא במשנתנו, כל שלא היה פסולו בקודש, אם עלה למזבח – ירד, ואף בעלי מומים. לדעת ר' עקיבא בעלי מומים לא ירדו, משום שכשרים בעוף לכתחילה, והגמ' מעמידה זאת בדוקין שבעין. נחלקו הראשונים, האם זוהי דוגמא לכל המומים, פרט למחוסר אבר (תוס' להב; ראב"ד); או שמא זוהי דוגמא למומים קלים שאינם ניכרים (רש"י בבכורות; משמע בפירושו המשנה לרמב"ם); או שמא

היקל רק בדוקין שבעין, ובשאר המומים החמיר מדרבנן (דעה שניה בתוס'). עוד נאמר בגמ', שר"ע הכשיר רק בקדשים שנפל בהם מום אחרי שהוקדשו.

ר' חנינא סגן הכהנים סובר שיש "לדחות" בעלי מומים, והגמ' מציעה לפרש, שמדובר בדחיה כלאחר יד, כלומר, בצנעה (רש"י) או בשינוי (ראב"ד).

להלכה, פשוט דברי הרמב"ם שפסק כתנא קמא, וכן דעת המאירי. הרע"ב פסק כר' חנינא, שיש לדחות את בעלי המומים כלאחר יד. יש מהאחרונים שצדדו לפסוק כר' עקיבא, על פי משניות שהולכות בשיטתו, אך לרמב"ם היתה גרסה שונה בהן.

מערכה רה. קרבנות פסולים שהועלו למזבח ומשלה בהם האור (פה,ב)

וחומר הוא: אם הקרבנות שיש להורידם הוכשרו במשילת האור – כל שכן הקרבנות שכשעלו למזבח לא ירדו. אולם רב מרי אינו מודה לדינו של רב חנינא, שכן העצמות וכו' "לאו בני הקטרה ניהו", ומשילת האור איננה מועילה להופכם לקרבן.

נראה שיסוד המחלוקת בשאלה: האם משילת האור היא **סיבה עצמית** לקדש פסולים ולהחשיבם כקרבן, ולכן היא יכולה להועיל גם לפסולים שאין המזבח מקדשם, או שמשילת האור מועילה רק **כתוספת לקידוש המזבח**, ולכן איננה מועילה אלא לקרבן שדינו "אם עלה לא ירד", והמזבח מקדשו, אלא שלאחר מכן הורד ממנו, וראה להלן.

פסק ההלכה

הרמב"ם (הל' פסולי המוקדשין ג,ח-ט) פוסק: "כל שפסולו בקודש – הקודש מקבלו. וכשם שאם עלו לא ירדו – כך אם ירדו לא יעלו שנייה, שהרי פסולין הם. ואם משלה בהם האור, אף על פי שירדו – יעלו שנייה וישלים הקטרתן". לעומת זאת לגבי עצמות וכו' פסק (שם הל' טז): "בזמן שאינן מחוברים, אם עלו – ירדו", ללא כל חילוק. הווי אומר שהרמב"ם פוסק כרב מרי (וכך נקט בפשוטו במשנה למלך, סוף הל' י שם).

בליקוטי הלכות הביא ראייה להכרעתו מהגמ' לעיל מג,א, שמביאה את דברי עולא שקומץ פיגול שהעלהו למזבח ומשלה בו האור פקע פיגולו ממנו, ומקשה הגמ': "והא אמרה עולא חדא זימנא, דאמר עולא לא שנו וכו'; ומן הקושיה מבואר שבמימרת עולא אין חידוש לעומת הפיגול,

במשניות (פד,א; פה,ב) נפרטו הקרבנות הפסולים ש"אם עלו – לא ירדו" או "אם עלו – ירדו". "עליה" זו המדוברת במשנה היא העלאה לראש המזבח, ולא דווקא למערכה (ראה מערכה קצח). הסוגיה עוסקת במצב שבו קרבנות אלו הועלו למערכה ונאחזו באש המזבח ("משלה בהם האור"), וקובעת שמעמדם השתנה ודינם כעת כקרבן גמור ("נעשו לחמו של אש". רש"י), ואפילו אם הורדו – יש לשוב ולהעלותם. יש לברר את היקפו של דין זה.

סוגיה מקבילה קיימת בפרק רביעי (מג,א ומערכה ק), והיא עוסקת בעיקר באיסורים שונים (פיגול נותר וטמא) שהועלו למערכה, האם הותרו וכיצד, ושם עסקנו בהגדרת "משילת האור" האמורה כאן, האם מדובר על אחיזת האש ברוב הקרבן או במיעוטו.

דברי עולא והמחלוקת בעניינם

עולא אומר: "לא שנו אלא שלא משלה בהן האור, אבל משלה בהן האור – יעלו". נחלקו אמוראים על מה מוסבים דבריו "לא שנו": רב מרי סובר שהכוונה למשנתנו על קרבנות פסולים, שדינם שאם עלו – לא ירדו, ואם בכל זאת הורדו – לא יעלו שנית, ועל כך אומר עולא, שאם משלה בהן האור – יעלו שנית. רב חנינא מסורא סובר שכוננת עולא למשנה הבאה, אודות חלקי הקרבן שאינם ראויים להקטרה: עצמות גידים קרניים וטלפיים, שדינם שאפילו אם עלו – ירדו, ועליהם חידש עולא, שאם הועלו ומשלה בהם האור – לא ירדו, ויתירה מזו, שאפילו אם הורדו – יעלו. הגמ' אומרת שרב חנינא מודה לדינו של רב מרי, שכן קל

⁹ יוחנן, האומר בסוגיה כאן שר"ע מודה במום שקדם להקדש, מן המשניות הללו. ויש להעיר, שאמנם לנוסח זה אין במשנה שם ביטוי לדעת ר"ע, אבל גם אין בהכרח סתירה לשיטתו, שכן אפשר להעמידה במומים שבהם מודה ר"ע שירדו.

יש להעיר על משנה נוספת (במנחות עח,ב-עט,א), שהגמ' מפרשת את דעת ר' אליעזר שם על פי שיטת ר"ע, ומיישבת גם את הדעה החולקת שם על פי שיטה זו, עיין שם.

נראה שהרמב"ם מפרש לפי זה את הגמ' בבכורות טז,א: "השוחטן בחוץ פטור. רב הונא מתני חייב, ומוקים לה בדוקין שבעין ואליבא דר"ע". לדעתו, המילים "השוחטן בחוץ פטור" הם ציטוט מהסיפא של המשנה, על קדשים שקדם הקדשן למומן (ולא כרש"י ותוס' ורגמ"ה, הנ"ל הערה 4). רב הונא מתני במשנה "חייב", ובהתאם לזה הוגהו המשניות בדפוסים שבידינו, אבל הגרסה שהיתה בפני התלמוד היא "פטור", והרמב"ם קבעה לעיקר. וראיה לנוסח זה, מכך שהגמ' לא מסייעת לר'